

Uudenmaan tilanne- ja kehityskuva 2023–2024

1. Väestökehitys

- Väestönkasvu suurempaa kuin koskaan aikaisemmin
- Maahanmuuton yhä voimistuva merkitys väestödynamiikassa
- Väestönkasvun epätasainen jakautuminen maakunnan ei alueiden välillä

Vuonna 2023 Uudenmaan väestönkasvu oli kaikkien aikojen nopeinta. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan maakunnan väestö kasvoi vuoden aikana 27 111 henkilöllä. Edellinen vuoden 2019 kasvuennätys ylittyi 8 410 henkilöllä. Kaikkiaan maakunnassa asui 1 760 144 henkilöä.

Viime vuosina maahanmuuton merkitys on kasvanut Uudenmaan väestödynamiikassa. Vuonna 2023 väestö kasvoi nettomaahanmuuton myötä 22 187 henkilöllä, mikä oli enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Ukrainan kansalaisten osuus nettomaahanmuutosta oli 22 prosenttia. Koko Suomen nettomaahanmuutosta Uudenmaan osuus oli 38 prosenttia.

Etenkin pääkaupunkiseutu on jo pitkään houkutelut muuttajia ulkomailta. Myös yhä useampi muualle Suomeen saapuva maahanmuuttaja päätyy myöhemmin asumaan pääkaupunkiseudulle. Uusimaa onkin Suomen ainoa maakunta, joka saa merkittävää maan sisäistä muuttovoittoa ulkomaalaistaustaisista henkilöistä. Tällä hetkellä kaikista Suomen vieraskielisistä henkilöistä 58 prosenttia asuu Uudellamaalla. Uudenmaan väestöstä vieraskielisten osuus on 17 %. Helsingissä osuus on 18 prosenttia, Espoossa 22 prosenttia ja Vantaalla 25 prosenttia.

Tulevina vuosina maahanmuuton merkityksen ennustetaan kasvavan entisestään. **Helsingin kaupunginkanslian ennusteen mukaan Uudellamaalla asuu vuonna 2040 yli 560 000 vieraskielistä, joka on lähes kaksi kertaa enemmän kuin vuoden 2023 lopussa.** Samalla vieraskielisten väestöosuus kasvaa lähes 30 prosenttiin. Vieraskielisten kasvava väestöosuus lisää onnistuneiden kotouttamistoimenpiteiden sekä segregaation ehkäisyn ajankohtaisuutta ja tärkeyttä.

Korona aikana maan sisäinen muuttoliike Uudellemaalle vähentyi selvästi verrattuna aikaisempiin vuosiin ja oli jopa negatiivista vuonna 2021. Vuonna 2023 maan sisäisen muuttoliikkeen trendi palautui lähelle 2010-luvun keskiarvoa. Vuoden 2010 jälkeen kotimainen nettomuutto koko Uudellemaalle on ollut vuosittain keskimäärin noin 4 300 henkilöä ja vuonna 2023 se oli 3 506 henkilöä. Etenkin Helsingin ja Espoon muuttotaseissa on tapahtunut merkittävä käänne ja niiden saama kotimainen muuttovoitto on jo palautunut koronaa edeltävien vuosien tasolle.

Uudellamaalla luonnollinen väestönlisäys on kääntynyt selvään laskuun viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lähivuosikymmenten matalin lukema nähtiin vuonna 2022, kun luonnollinen väestönlisäys oli

ainoastaan 1 189 henkilöä. Viime vuonnakin väestö kasvoi luonnollisen väestölisäyksen myötä ainoastaan 1 369 henkilöllä. Vielä 2010-luvun alussa syntyneiden enemmisyys oli Uudellamaalla yli 7 000 henkilöä. **Syntyvyyden ja työikäisen väestön vähenemisen luovat haasteita useiden kuntien elinvoimalle ja taloudellisesti kestäväälle palvelujen järjestämiselle.**

Uudellamaalla väestönkasvu on keskittynyt voimakkaasti pääkaupunkiseudulle ja osaan sen kehysalueen kuntia. Tällä hetkellä Helsingin-seudulla asuu 90 prosenttia koko maakunnan väestöstä. Itä-Uudellamaalla väestönkasvu on ollut jo pitkään maltillista ja Länsi-Uudellamaalla kääntynyt selvään laskuun. **Pääkaupunkiseudulla keskittävä väestökehitys kytkeytyykin kasvun hallintaan liittyviin haasteisiin, kun taas Itä- ja Länsi-Uudenmaan ikääntyvillä muuttotappioalueilla haasteet liittyvät elinvoiman säilyttämiseen.**

Viime vuosina Uudenmaan väestön ikärakenne on vanhentunut, vaikkakin selvästi muuta maata hitaammin. Tällä hetkellä maakunnan väestöllinen huoltosuhde on 52 % ja joka viides uusmaalainen on yli 65-vuotias. **Erityisen huolestuttava tilanne on Länsi- ja Itä-Uudellamaalla,** joissa huoltosuhde on kohonnut selvästi koko maan keskiarvon yläpuolelle. Selvästi paras tilanne on pääkaupunkiseudulla, jossa etenkin nuoriin aikuisiin painottuva muuttovoitto on hillinnyt huoltosuhteen nousua.

Uudenmaan väestönkasvu on ollut jo pitkään nopeampaa kuin muualla maassa ja kasvun ennustetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. **Tuoreimpien väestöennusteiden (esim. MDI) mukaan Uudenmaan väkiluku ylittää 2 miljoonaa asukkaan rajan seuraavan 15 vuoden aikana. Nettomaahanmuuton tason säilyessä nykyisellään, tuo raja ylittyy jo selvästi aikaisemmin.** Myös tulevaisuudessa väestön ennustetaan jatkavan keskittymistään Helsingin seudun kuntiin.

2. Ympäristön kestävä kehitys

- Uudenmaan päästöt kääntyi kasvuun v. 2022. Suurimman päästölähteen kaukolämmön päästöt kasvoivat 14 %. Myös liikenteen päästöt olivat edellisvuotta suuremmat. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen ilman vaikuttavia toimenpiteitä on vaakalaudalla.
- Metsäalaa menetetään Uudellamaalla vuosittain n. 1 000 ha. Metsien hiilinielujen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen huomioitava entistä vahvemmin yhdyskuntarakenteen kehittämisessä.
- Uudenmaan kiertotalousekosysteemi ja -osaaminen vahvoja mm. Kiertotalouslaakso-avauksen myötä.

Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2022 6,7 miljoonaa tonnia CO₂, mikä vastaa reilua viidennestä Suomen kokonaispäästöistä. Maakunnan kokonaispäästöt ovat vähentyneet vuodesta 2005 28 % ja asukaskohtaiset päästöt 38 %. **Pidempään jatkunut päästöjen vähenemisen suunta kuitenkin kääntyi vuonna 2022 päästöjen kasvaessa 2,1 %.** Suurin päästölähde on kaukolämpö (33 %), toisena tieliikenne (31 %) ja kolmantena kulutussähkö (11 %).

Uudenmaan kokonaispäästöihin vaikuttavat edelleen voimakkaasti pääkaupunkiseudun kaukolämmityksen suuret päästöt. Vuonna 2022 Venäjän Ukraina aloittama hyökkäyssota nosti edelleen fossiilisten osuutta kaukolämmön polttoainevalinnoissa, minkä myötä kaukolämmön päästöt kasvoivat edellisvuodesta jopa 14 %. Sodalla ei kuitenkaan nähdä olevan vaikutuksia hiilineutraaliustavoitteiden toteutumiseen pitkällä tähtäimellä, sillä polttoainevalikoiman laajetessa tulevaisuudessa energiantuotannon ratkaisut tulevat muodostumaan useasta erillisestä toimenpiteestä.

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella kaukolämpö tuotetaan suurelta osin biopolttoaineilla. Tämä näkyy usean kunnan päästötaseessa kaukolämmön päästöjen merkittävänä vähenemisenä. **Sen sijaan öljylämmityksen ja muun erillislämmityksen päästöt rasittavat edelleen useiden kuntien päästötasetta, vaikka näiden päästöt koko Uudenmaan alueella ovat vähentyneet lähes puoleen.** Biopolttoaineiden lisääntynyttä käyttöä ja saatavuutta on seurattava Venäjän tuonnin hiipumisen ja metsien käyttöön kohdistuvien paineiden ja toisaalta biodiversiteetti- ja hiilinielutavoitteiden painoarvon jatkuvasti kasvaessa.

Uudellamaalla liikenteen päästöt ovat vähentyneet 28 prosenttia vuodesta 2005. **Vuonna 2022 päästöt kuitenkin kasvoivat edellisvuodesta noin 3 %.** Sektorin sisällä ylivoimaisesti suurin päästölähde on henkilöautoliikenne. Uudenmaan kuntien moninaisuus pakottaa etsimään ratkaisuja liikenteen päästöjen vähentämiseen useammasta suunnasta. Esimerkiksi MAL-suunnitelman vaikutusten arviointi osoitti, että suunnitelmaan valituilla toimilla liikenteen päästöt vähenevät vain noin 3 %. Myös ajoneuvokannan käyttövoimien muutos on ilmastopäästöjen vähentämisen näkökulmasta liian hidasta.

Uudenmaan kasvusta aiheutuva energian kulutuksen lisääntyminen on mahdollista taittaa energiatehokkuuteen panostamalla ja uusiutuviin energialähteisiin tukeutumalla. Etenkin rakennuskannan päästöt kietoutuvat energiatehokkuuden ja energian tuotannon päästökehityksen ympärille. Pääkaupunkiseudun energiayhtiöiden suunnittelemien investointien arvioidaan vievän kaukolämmön päästökehityksen voimakkaaseen laskuun vuosikymmenen loppua kohti. Sitä ennen rakennuskannan energiaremonteilla ja hajautetulla uusiutuvan energian tuotannolla on suuri merkitys päästökehitykseen. Olemassa olevan rakennuskannan tehokkaampi hyödyntäminen on tällä hetkellä varmin tapa laskea rakentamisen päästöjä.

Yhdyskuntarakenteen kehittämisessä tulee huomioida metsien hiilinielujen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Keskeistä on minimoida maankäytön muutoksista aiheutuva metsäkato, joka Uudellamaalla on merkittävää. **Tällä hetkellä metsäalaa menetetään Uudellamaalla vuosittain noin tuhat hehtaaria, pääasiassa uudeksi peltoalaksi tai rakennetuksi maaksi.** Uusi kehityssuunta, joka näkyy sekä Uudellamaalla että kansallisesti, on metsäalueiden varaus kymmenien ja jopa parinsadan hehtaarin aurinkovoimaloille. Voimaloiden rakennus voi lähivuosina merkittävästi nostaa vuosittaista metsäkadon määrää, ellei yhteiset pelisäännöt selkiydy ja voimaloita pyritä aktiivisemmin ohjaamaan olemassa olevaan rakenteeseen.

Myös hakkuut ovat Uudellamaalla olleet viime vuosina korkealla tasolla ja metsien hiilinielu sen myötä lähes nollassa. Metsien kiertoaikojen pidentäminen ja suuren hiilivaraston omaavien vanhojen metsien rauhoittaminen hakkuilta ovat keinoja säilyttää metsien hiilinielu hiilineutraaliustavoitteelle asetetulla aikajänteellä. Viime vuosina kuntien laatimissa metsäohjelmissa metsien käytön tavoitteet ovatkin monipuolistuneet ja myös hiilensidonnan tavoitteista on tehty kirjauksia.

Kiertotalous on Uudenmaan ilmastotyön tavoitteiden näkökulmasta merkittävä tukitoimenpide ilmastokestävien toimintamallien uudistamisessa. Suomen materiaaliavirroista yli puolet syntyy Uudellamaalla, minkä vuoksi kiertotalous on suuri mahdollisuus uusimaalaisille toimijoille.

Uudellamaalla toimivien yritysten yhteenlaskettu kiertotalouteen liittyvä liikevaihto on 4 mrd. euroa ja henkilöstöä kiertotalouden parissa työskentelee yli 15 000. Uudenmaan kiertotalouslaakso - kokonaisuus on esimerkki laajasta, eri toimijoita yhteen kokoavasta hankkeesta, joka toimii kohtaamispaikkana sekä kehitysalustana kiertotalouden alalla. Uusimaa on myös mukana kansallisessa kiertotalouden Green Dealissa ja EU:n Circular Cities and Regions Initiativessa.

Aktiivisista ilmastomuutoksen hillintätoimista huolimatta ilmasto tulee muuttumaan Uudellamaallakin. **Siksi hillintätoimien lisäksi tarvitaan toimia ilmastomuutokseen sopeutumiseksi ja haitallisten vaikutusten minimoimiseksi.** Osassa Uudenmaan kunnista, erityisesti pääkaupunkiseudulla, ollaan sopeutumistyössä jo hyvässä vauhdissa, ja viime aikoina kiinnostus ja tarve sopeutumistyölle ja sen edistämiseksi on noussut vahvasti laajemminkin.

3. Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikenne- ja viestintäyhteydet

- Uudenmaan liikenteellisen saavutettavuuden merkitys korostunut huoltovarmuuden turvaamisessa.
- Helsinki-Vantaan lentoasemalla ja Uudenmaan suurilla satamilla kasvava merkitys koko Suomen kilpailukyvyllä.
- Kattavia tietoliikenneyhteyksiä kehitettävä koko maakunnan alueella.

Uusimaa poikkeaa monella tapaa Suomen muista maakunnista liikenteen ja liikkumisen näkökulmasta. Maakunnan suuren ja kasvavan väestön myötä Uudellamaalla sijaitsevat Suomen vilkasliikenteisimmät tiet ja suurimmat joukkoliikenteen käyttäjämäärät. Myös raskaan tavaraliikenteen kuljetukset ovat volyymiltaan suuret johtuen muun muassa Vuosaaren, Hangon ja Porvoon Kilpilahden satamista. Lisäksi kuluttajien suuri määrä näkyy logistiikassa suurina materiaalivirtoina.

Helsingissä sijaitsee koko Euroopan vilkkain matkustajasatama, joka palvelee muun muassa Helsingin ja Tallinnan välistä henkilöliikennettä. Suomeen kohdistuvasta kansainvälisestä matkailusta yli puolet kohdistuu Uudellemaalle. Helsinki-Vantaan lentoasema on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista lentoasemista. Sen kautta kulki ennen koronakriisiä vuosittain lähes 22 miljoonaa matkustajaa ja 94 prosenttia Suomen kansainvälisestä lentoliikenteestä. Vuonna 2023 lentokenttäalue palveli 15,3 miljoonaa matkustajaa.

Uudenmaan talous- ja työmarkkina-alueen liikenteellinen saavutettavuus on merkittävä menestystekijä koko Suomelle. Erityisesti Helsingin seudun merkitys vahvana eurooppalaisena metropolialueena korostuu koko Suomen kansainvälisen kilpailun näkökulmasta. Kilpailukyvyyn ylläpitäminen ja maakunnan työmarkkina-alueen laajeneminen edellyttävät etätöiden yleistymisestä huolimatta jatkuvaa sekä Suomen sisäisten että kansainvälisten liikenneyhteyksien kehittämistä. Myös Uudenmaan keskuksia ja maaseutualueita verkottava ja niiden vahvuuksien hyödyntämistä edistävä aluerakenne perustuu hyvään liikenteelliseen saavutettavuuteen.

Etenkin Helsinki-Vantaan lentokenttäalueen toimivuus kansainvälisen lentoliikenteen solmukohtana on koko Suomen kilpailukyvyyn kannalta keskeisessä asemassa. Lentokenttäalue työllistää seudulla noin 20 000 henkilöä. Koronakriisi iski lentoliikenteeseen ja siihen kytkeytyville tukipalveluille erityisen rajusti ja alaa kohtasivat laajat irtisanomiset ja lomautukset. Lisäksi Venäjän vuonna 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on vaikeuttanut Suomen Aasian lentoyhteyksiä ja heikentänyt Helsinki-Vantaan lentoaseman hub-asemaa lentoliikenteessä.

Uudenmaan suurilla satamilla on suuri merkitys koko Suomen huoltovarmuudelle. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun tuonnin hoitaminen muiden satamien kautta edellyttäisi pitkiä maakuljetuksia. **Suomen saavutettavuuden ja huoltovarmuuden turvaamiseksi on elintärkeää, että suomalaisen meri- ja lentoliikenteen toimintaedellytyksistä huolehditaan ja Itämeren turvallisuuteen panostetaan.** Logistisena solmukohtana Uudenmaan toimivat yhteydet ovat myös edellytys maan vientiyrityksille ja elinkeinoelämän kilpailukyvyllä.

Uusmaalaisista yli 80 prosenttia asuu alueilla, joilla joukkoliikenteen saavutettavuus on hyvällä tai kohtuullisella tasolla. Kestävät liikkumismuodot kattavat puolet kaikesta Uudellamaalla tapahtuvasta liikkumisesta. Uudellamaalla maanteiden liikennesuorite asukasta kohden on selvästi Suomen maakunnista matalin, mutta maantieliikenteen yhteenlaskettu kokonaissuorite vastaa kuitenkin yli viidesosaa koko maan suoritteesta. **Sekä Itä- että Länsi-Uudellamaalla on useita kuntia, joissa heikot julkiset liikenneyhteydet vaikeuttavat sekä työntekijöiden löytämistä että**

koulutuspaikkojen täyttämistä. Keski-Uudellamaallakin työvoiman saatavuudessa on usein haasteita niillä kunnilla ja yrityksillä, jotka eivät sijaitse radan varressa.

Lähitulevaisuudessa joukkoliikenteen edellytysten tukeminen on avainasemassa Uudellamaalla kestäväen saavutettavuuden turvaamiseksi ja liikenteen päästöjen vähentämiseksi. Pidemmällä tähtäimellä Uudenmaan raideliikennehankkeiden tukeminen sekä tavaraliikenteen muuttaminen kestävämmäksi ja turvallisemmaksi ovat maakunnan liikenteen kärkihankkeita.

Uudellamaalla suurissa kaupungeissa ja tiheästi asutuissa taajamissa valokuituyhteyksiä rakennetaan markkinaehtoisesti, mutta harvaanasutuilla alueilla ongelmat eivät poikkea muusta Suomesta. Uudenmaan keskimääräisiä liittymäyhteyksien lukuja tarkasteltaessa suurten kaupunkien ja väestökeskittymien parempi kuitusaatavuus peittää alleen harvaan asuttujen alueiden hyvinkin huonot yhteydet. Uudellamaalla kaivataan tehokasta sysäystä laajakaistan kuituverkon runkoyhteyksien rakentamiseen erityisesti haja-asutusalueilla ja saaristossa. **Koko Uudenmaan kattavien tietoliikenneyhteyksien turvaaminen ja jatkuva kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta myös maakunnan reuna-alueet pystyvät etätöiden ja monipaikkaisuuden lisääntymisen myötä kiinnittymään yhä tiukemmin tietointensiivisen talouden rakenteisiin.**

4. Elinkeinot ja TKI-toiminta

- Uudenmaan merkitys Suomen talouden veturina ja elinkeinoelämän keskittymänä vahvistuu vuosi vuodelta.
- Uudellamaalla tehtävillä toimenpiteillä ratkaiseva merkitys Suomen 4 prosentin TKI-tavoitteen näkökulmasta.
- Taloussuhdanteen heikkenemisen myötä Uudenmaan elinkeinoelämän tilannetta leimaa epävarmuus. Uudenmaan tilanne heijastuu väistämättä koko Suomeen.

Uusimaa on Suomen elinkeinoelämän keskittymä. Maakunta kattaa noin 40 prosenttia Suomen yksityisen sektorin työpaikoista ja BKT:sta. Uudenmaan elinkeinoelämälle on tunnusomaista vahva kansainvälisyys ja yritysten vientivetoisuus. Koko maan tavaraviennin arvosta Uudenmaan osuus on noin kolmannes. Talouden elinvoimaisuutta vahvistavat väestön korkea koulutustaso, keskimääräistä nuorempi yrityskanta sekä suuri startup-yritysten määrä. Uudenmaan vahvuuksia ovat myös osaamisintensiivisten palveluiden suuri osuus sekä elinkeinorakenteen hyvä muutosjoustavuus monipuolisen elinkeinorakenteen myötä. Lisäksi valtaosa Suomen huippututkimuksesta sekä TKI-toimintaa harjoittavista yrityksistä sijaitsee Uudellamaalla.

Suomen ja Uudenmaan menestyminen rakentuvat korkealle osaamiselle ja koko yhteiskuntaa hyödyttävälle innovaatioille. Innovaatioiden syntyminen edellyttää yhä enemmän panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä koulutukseen ja osaamisen päivittämiseen. TKI-toiminnassa syntyvät uudet ideat ja innovaatiot ovat pitkällä aikavälillä lähes ainoa tuottavuuden kasvun lähde. **Huolestuttavaa kuitenkin on, että Suomessa TKI-rahoitus suhteessa BKT:een on** reaalisesti edelleen 11 prosenttia alemmalla tasolla kuin reilu kymmenen vuotta aikaisemmin.

Uudellamaalla T&K-menot olivat 3,87 mrd. euroa vuonna 2022. **Menot kasvoivat edellisvuodesta 161 milj. euroa, mikä vastasi 36 prosenttia koko maan T&K-menojen kasvusta (445 milj. euroa). T&K-menojen kasvuvauhti hiipui kuitenkin edellisvuodesta yli 120 miljoonaa euroa.** Vuosi 2022 oli myös hintojen nousun osalta poikkeava, joten menojen reaalin kasvu oli huomattavasti pienempi.

Suomen hallitus on asettanut tavoitteekseen, että TKI-panostukset nousevat neljään prosenttiin BKT:sta vuosikymmenen loppuun mennessä. Uudellamaalla tehtävillä toimenpiteillä on suuri merkitys hallituksen tavoitteen saavuttamisen näkökulmasta, sillä puolet Suomen t&k-menoista kohdistuu maakuntaan. **Arvioiden mukaan tavoitteen saavuttaminen edellyttää Uudenmaan TKI-intensiteetin nousemista nykyisestä 3,8 prosentista 5–6 prosenttiin.** TKI-menojen nosto vaatii pitkäjänteistä sitoutumista ja näiden menojen priorisointia. **Uudellamaalla on noussut myös huoli siitä, että TKI-henkilöstön riittävyys muodostuu T&K-toiminnan kasvun pullonkaulaksi. Hallituksen tavoite edellyttääkin huolehtimista siitä, että Uudenmaan innovaatioympäristö on entistä houkuttelevampi kohde sekä kotimaisille että kansainvälisille TKI-investoinneille ja tutkijoille.**

Uudenmaan korkeakouluilla ja VTT:llä on erittäin suuri merkitys Suomeen kohdistuvan EU-rahoituksen saannissa. Uusimaa on menestynyt erityisesti Horisontti Eurooppa-rahoituksessa kansainvälisesti vertailtuna hyvin. Uudenmaan alueen toimijat ovat saaneet lähes kaksi kolmasosaa (401 milj. euroa) kaikista Suomeen saadusta Horisontti-rahoituksesta (yhteensä 653 milj. euroa) ohjelman kahden ensimmäisen vuoden hakukierroksilta. **Hallituksen TKI-tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin nykyisen EU-rahoitussaannin kaksinkertaistamista.** EU-rahoituksen kasvattamisessa on merkittävä rooli sekä nykyisillä vahvoilla kilpaillun EU-rahoituksen kotiuttajilla että uusien toimijoiden mukaan kannustamisella. **Suomalaisten EU-hakemusten laatua on nostettava panostamalla systemaattisesti hankevalmistelun tukemiseen.**

Uudenmaan elinkeinoelämän ja korkeakoulusektorin välinen innovaatioekosysteemi muodostaa suotuisen ympäristön paitsi TKI-toiminnalle, myös yrittäjyydelle ja uusien kasvuyritysten syntymiselle. Puolet Suomen kasvuyrityksistä sijaitsee Uudellamaalla ja kaikista maakunnan työssäkäyvistä yhdeksän prosenttia toimii yrittäjinä. Yrittäjyyden edellytysten parantamisen tulee olla keskeinen tavoite myös jatkossa. Startup-yrittäjiä tulee saattaa myös entistä läheisempään yhteistyöhön korkeakoulusektorin sekä ammatillisen koulutuksen toimijoiden kanssa.

Koko Suomen tapaan myös Uudenmaan talouden ja elinkeinoelämän suhdannenäkymät heikentyivät vuoden 2023 aikana. Syksyn kuluessa kaikkien päätoimialojen liikevaihto supistui selvästi vuoden takaisesta. Etenkin teollisuudessa liikevaihdon lasku oli nopeaa. Myös konkurssien määrä on ollut useana kuukautena ennätystasolla.

Suomen Yrittäjien syksyn 2023 Pk-yritysbarometrin mukaan Uudenmaan yritysten odotukset lähitulevaisuuden näkymistä ovat heikot, vaikkakin hieman valoisammat kuin kevään barometrissa. Etenkin näkemykset yritysten kannattavuuden ja investointien kehityksestä olivat pessimistiset. Maakunnan yritysten suhdannenäkymät ovat myös koko maan keskiarvoa heikommat. Myös Elinkeinoelämän keskusliiton syksyn Suhdannebarometrin mukaan arviot suhdannetilanteesta ovat painuneet Uudellamaalla koronakriisiin tasolle. Selvästi suurimmaksi kasvun esteeksi yritykset mainitsivat heikon kysyntätilanteen. **Suomen talouden veturina Uudenmaan talouden ja elinkeinoelämän kehitys määrittää koko Suomen lähitulevaisuuden näkymiä ja kehityskuvaa.**

5. Työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys

- Uudellamaalla työttömien määrä on kääntynyt jälleen kasvuun. Suomen työttömyys myös yhä voimakkaammin keskittynyt Udellemaalle.
- Ulkomaalaiset työttömät korostuvat entistä voimakkaammin tilastoissa. Myös pitkäaikaistyöttömyys yhä huolestuttavan korkealla tasolla.
- Avoimien työpaikkojen määrä kääntynyt jyrkkään laskuun.

Vuonna 2022 työttömyys laski Uudellamaalla nopeasti koronakriisin jäljiltä. **Vuonna 2023 talouden heikkenevä suhdannetilanne näkyi työttömyyden kääntymisenä jälleen kasvuun. Vuoden 2023 joulukuussa työttömiä oli Uudellamaalla 14 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna samaan aikaan.** Työttömien osuus työvoimasta oli 10,8 prosenttia, kun se vuotta aikaisemmin oli 9,6 prosenttia. Uudellamaalla työttömien määrä on myös jäänyt selvästi korkeammalle tasolla kuin ennen koronapandemiaa. Joulukuussa työttömiä oli 33 prosenttia enemmän kuin ennen pandemia-aikaa. Tämä on selvästi korkein lukema Suomen maakunnista.

Suomessa työttömyys on keskittynyt yhä voimakkaammin Uudellemaalle. Kaikista maan työttömistä 32 prosenttia asuu maakunnassa. Vielä 2010-luvun alussa osuus oli kymmenen prosenttiyksikköä alhaisempi. Vaikea työmarkkinatilanne korostuu erityisesti ulkomaalaisten työttömien kohdalla. Suomen ulkomaalaisista työttömistä 52 prosenttia asuu Uudellamaalla ja kaikista maakunnan työttömistä heitä on 24 prosenttia. Joulukuussa ulkomaalaisia työttömiä oli 19 prosenttia edellisvuotta enemmän ja 72 prosenttia enemmän kuin ennen pandemiaa. Voimakkaasti kasvaneen maahanmuuton myötä ulkomaalaisten työllisyystilanteen parantaminen on keskeinen menestystekijä Uudellemaalle ja siten myös koko Suomelle.

Uudellamaalla myös työttömyyden rakenne on muuttunut hankalammaksi, sillä pitkään työttömänä olleilla on yhä vaikeampi löytää paikkaansa työmarkkinoilta. Viime vuoden joulukuussa pitkäaikaistyöttömiä oli maakunnassa 34 855. Pitkäaikaistyöttömien osuus alueen kaikista työttömistä oli 36 prosenttia, kun muualla Suomessa osuus on 28 prosenttia. Kaikista Suomen pitkäaikaistyöttömistä 38 prosenttia asui Uudellamaalla. Koronaa edeltävään aikaan verrattaessa pitkäaikaistyöttömiä oli 56 prosenttia enemmän.

Osaavan työvoiman, niin korkeasti koulutettujen kuin ammatillisen koulutuksen saaneiden, heikko saatavuus on ollut jo pitkään yksi merkittävimmistä kasvun esteistä Uudenmaan yrityksille. Vuonna 2022 Uudellamaalla oli avoimia työpaikkoja enemmän kuin kertaakaan 2000-luvulla.

Taloussuhdanteen heikentyessä avoimien työvoiman kysyntä kääntyi kuitenkin jyrkkään laskuun vuoden 2023 aikana. Työvoiman kysynnän lasku on ollut Uudellamaalla kaikista Suomen maakunnista voimakkainta. Edellisen kerran uusia avoimia työpaikkoja on ollut yhtä vähän tarjolla vuonna 2016.

Elinkeinoelämän keskusliiton syksyn Suhdannebarometrin mukaan osaavan työvoiman saatavuusongelmat ovat alkaneet helpottaa ja enää 14 prosenttia yrityksistä arvioi ammattityövoiman puutteen olevan niiden merkittävin kasvun este. Vuotta aiemmin osuus oli 34 prosenttia. Etenkin teollisuuden ja rakentamisen alalla työvoiman kysyntä on voimakkaasti heikentynyt. **Tällä hetkellä kaikkien päätoimialojen työllisyysnäköymät ovat heikot, ja avointen työpaikkojen määrän ennustetaan myös jatkavan laskuaan vuoden 2024 aikana, kun yrityksen sopeuttavat toimintonsa tai eivät uskalla rekrytoida.**

Ammateittain tarkasteltuna työvoimapulaa ennustetaan olevan vuonna 2024 etenkin julkisella puolella muun muassa lähi- ja sairaanhoitajista, lastentarhanopettajista ja kotipalvelutoiminnassa. Pulaa arvioidaan olevan myös sovellussuunnittelijoista, yleislääkäreistä ja erityisopettajista. Ylitarjontaa puolestaan odotetaan olevan asuntorakentamisen ammattilaisista, myyjistä sekä mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista. Tulevaisuuden työvoimatarpeisiin tulee vastata panostamalla entistä voimakkaammin aikuiskoulutukseen, osaamiseen sekä maahanmuuttajien työllistymistä edistäviin palveluihin. Työvoiman tarjonnan asettamaa rajoitetta työllisyyden kasvuille voidaan helpottaa myös edistämällä kansainvälisen osaajien rekrytointia.

Uudellamaalla asuu maan koulutetuin väestö. Korkea koulutustaso perustuu alueen monipuolisiin koulutusmahdollisuuksiin sekä työmarkkinoihin, jotka houkuttelevat korkeasti koulutettua väestöä

maakuntaan. Maakunnassa on kuitenkin 192 000 20–64-vuotiasta henkilöä vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Tulevaisuudessa työllistyminen edellyttää entistä korkeampaa koulutustasoa. Arvioiden mukaan vuonna 2035 uusista työntekijöistä yli puolet ja uusien työpaikkojen työntekijöistä yli 75 prosenttia tarvitsee korkeakoulutuksen. Väestön koulutustason nostaminen kulminoituu jatkossa yhä voimakkaammin korkeakoulutuksen saavutettavuuteen, opiskelupaikkojen riittävyyteen sekä elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin. **Uudellamaalla korkeakoulujen aloituspaikkamäärä on Suomen maakunnista toiseksi alhaisin suhteutettuna 19–29-vuotiaiden nuorten määrään.** Kotimaisen osaamis- ja koulutustason noston ohella Uudenmaan tulee olla entistä houkuttelevampi kohde ulkomaalaisille opiskelijoille.

6. Osallisuus ja hyvinvointi

- Uudellamaalla väestö voi hyvin, mutta etenkin kaupunkien sisällä erot ihmisten hyvinvoinnissa ovat suuria.
- Koronakriisi kasvatti eroja hyvinvoivien ja heikommassa asemassa olevien välillä entisestään.
- Väestön ikääntymisen ja palvelutarpeen kasvun myötä kustannukset ja työvoiman kysyntä kasvavat voimakkaasti sosiaali- ja terveysalalla.

Uusmaalaisien hyvinvointi ja mahdollisuus hyvään elämään ovat useilla mittareilla mitattuna maailman huippuluokkaa. Esimerkiksi ihmisten hyvinvointia mittaavassa Euroopan komission sosiaalisen kehityksen vertailussa (SPI-indeksi) Uusimaa sijoittuu eurooppalaisista alueista toiseksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sairastavuusindeksin mukaan Uudellamaalla asuu myös Suomen tervein väestö.

Toisaalta maakunnassa ilmenee myös suurkaupungeille tyypillisiä ongelmia, ja erot kaupunkien sisällä ihmisten hyvinvoinnissa ovat suuria. Myös Uudellamaalla asuu paljon ihmisiä ja perheitä, jotka eivät ilman apua tule toimeen. Esimerkiksi toimeentulotukea saavien henkilöiden osuus, asunnottomuus ja rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus korostuu Uudenmaan väestössä suhteessa muuhun Suomeen. Viime vuosina etenkin pääkaupunkiseudulla huolta on herättänyt nuorten lisääntynyt jengiytyminen ja siihen kytkeytyvä rikollisuus.

Uudellamaalla väestön hyvinvoinnin jälleenrakennus koronakriisin jäljiltä on edelleen kesken. **THL:n mukaan kriisin vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja arkielämään korostuivat selvästi eniten Uudellamaalla, sillä maakunnassa tautitilanne oli vakavin.** Koronapandemia myös kärjisti eroja hyvinvoivien ja heikommassa asemassa olevien asukkaiden välillä entisestään. Eniten kriisi aiheutti haasteita paljon tukea tarvitseville ja sosiaalipalveluja käyttäville väestöryhmille, kuten lapsiperheille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. **Koronaa voikin pitää viime vuosien merkittävimpanä hyvinvoinnin ja eriarvoistumisen muutostekijänä.**

Koronapandemia heikensi myös nuorten hyvinvointia. **Kriisin aikana syntyneen oppimisvajeen paikkaaminen on tärkeää tulevaisuuden osaamisen ja työllisyyden kannalta.** Etenkin isoissa kaupungeissa alueellisten koulutuserojen kasvu tulee pysäyttää ja on pidettävä kiinni kaikille yhtäläiset mahdollisuudet tarjoavasta koulutuksesta. **Maahanmuuton merkityksen kasvaessa Uudenmaan väestödynamiikassa on myös tärkeää huolehtia, että koulunkäynnille ja opinnoille ei ole esteitä taustasta riippumatta.** Pääkaupunkiseudulla neljäsosa peruskoululaisista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on kasvussa koko Uudellamaalla.

Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysynnän sekä kustannusten ennustetaan lähivuosina kasvavan väestön ikääntymisen ja siihen liittyvän palvelutarpeen kasvun seurauksena. Työvoiman tarve kasvaa etenkin pääkaupunkiseudulla, joka kärsii jo tällä hetkellä eniten alan työvoimapulasta. Alueen asiantuntijat pelkäävät Uudenmaan kohtaanto-ongelman pahenevan entisestään hallituksen kaavailemien toimien seurauksena. Asumistuen leikkaukset ja asumisen kallistuminen sekä suojaosiin ja soviteltuun päivärahaan osuvat etuusleikkaukset vaikeuttavat edelleen useiden matalapalkka-alan työntekijöiden rekrytointia erityisesti pääkaupunkiseudulla.